

KEJT ATKINSON

ŽIVOT POSLE ŽIVOTA

Prevela
Eli Gilić

■ Laguna ■

Naslov originala

Kate Atkinson

LIFE AFTER LIFE

Copyright © Kate Costello Ltd, 2013

Translation copyright © 2017 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Elajzi

Kako ti je kada se jednog dana ili noći demon došunja u tvoju najusamljeniju usamljenost i kaže ti: „Ovakav život kakvim sada živiš i kakvim si živeo, moraćeš da živiš još jednom i još bezbroj puta...” Da li se nećeš baciti na noge i škrgutati zubima i proklinjati demona, koji ti je tako govorio? Ili da li si jednom doživeo silan trenutak, kada bi mu mogao odgovoriti: „Ti si Bog i nikad nisam čuo nešto božanskije?”¹

NIČE, *Vesela nauka*

Πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει
Sve prolazi i ništa ne ostaje.

PLATON, *Kratil*

„Šta ako bismo dobili priliku da pokušamo više puta, sve dok napokon ne uspemo kako valja? Zar to ne bi bilo divno?”

EDVARD BERESFORD TOD

¹ Preveo Milan Tabaković. (Prim. prev.)

Sadržaj

Budite junaci	13
<i>Novembar 1930.</i>	
Sneg	19
<i>11. februar 1910.</i>	
Sneg	23
<i>11. februar 1910.</i>	
Četiri doba ispunjavaju godinu	29
<i>11. februar 1910, maj 1910, jun 1914.</i>	
Sneg	45
<i>11. februar 1910.</i>	
Rat	49
<i>Jun 1914, jul 1914, januar 1915.</i>	
Sneg	79
<i>11. februar 1910.</i>	
Rat	83
<i>20. januar 1915.</i>	

Primirje	89
<i>Jun 1918, 11. novembar 1918.</i>	
Sneg	105
<i>11. februar 1910.</i>	
Primirje	109
<i>12. novembar 1918.</i>	
Sneg	119
<i>11. februar 1910.</i>	
Primirje	123
<i>11. novembar 1918.</i>	
Sneg	127
<i>11. februar 1910.</i>	
Primirje	131
<i>11. novembar 1918.</i>	
Sneg	135
<i>11. februar 1910.</i>	
Primirje	139
<i>11. novembar 1918.</i>	
Mir.	147
<i>Februar 1947.</i>	
Sneg	161
<i>11. februar 1910.</i>	
Kao lisica u rupi	167
<i>Septembar 1923, decembar 1923, 11. februar 1926,</i>	
<i>maj 1926, avgust 1926, jun 1932, 11. februar 1926,</i>	
<i>avgust 1926.</i>	
Sutra će biti divan dan	279
<i>2. septembar 1939, novembar 1940.</i>	

Sutra će biti divan dan	321
<i>2. septembar 1939, april 1940, novembar 1940.</i>	
Sutra će biti divan dan	347
<i>Septembar 1940, novembar 1940, avgust 1926.</i>	
Zemlja novog početka	361
<i>Avgust 1933, avgust 1939, april 1945.</i>	
Dugi teški rat	415
<i>Septembar 1940, oktobar 1940, oktobar 1940, novembar 1940, maj 1941, novembar 1943, februar 1947, jun 1967.</i>	
Kraj početka	519
Budite junaci	551
<i>Decembar 1930.</i>	
Sneg	557
<i>11. februar 1910.</i>	
Široke visoravni obasjane suncem	561
<i>Maj 1945.</i>	
Sneg	567
<i>11. februar 1910.</i>	
Izjave zahvalnosti	571
O autorki	573

Budite junaci²

² Opašite se i budite junaci, *Prva knjiga Makabejcima* 3, 58 i deo Čerčilovog govora 19. maja 1940. (Prim. prev.)

Novembar 1930.

Kad se sklonila s kiše u kafe, zapahnuo ju je vonj duvan-skog dima i vlažnog ustajalog vazduha. Kišne kapi su još podrhtavale kao nežna rosa na bundama žena. Čitava vojska konobara opasanih belim keceljama jurila je naokolo i zadovoljavala potrebe dokonih *Münchner* – kafa, kolači i ogovaranje.

On je sedeo za stolom na kraju prostorije, okružen uobičajenom svitom ulizica. S njima je bila i jedna žena koju nije ranije videla – s ukovrdžanom platinastoplavom kosom i napadnom šminkom. Ličila je na glumicu. Plavuša je pripalila cigaretu, praveći falusoidnu predstavu od toga. Svi znaju da on voli smerne čestite žene. Po mogućstvu Bavarke. U onim haljinama s uskim korsetima i nabranim donjim delom uz dokolenice, sačuvaj bože.

Sto je bio pun kolača. *Bienenstich*, *Gugelhupf*, *Käsekuchen*.³ On je jeo parče *Kirschtorte*.⁴ Obožava slatkiše. Nije ni čudo što

³ Krempita, kuglof, torta sa sirom. (Prim. prev.)

⁴ Švarcvald torta. (Prim. prev.)

izgleda tako nezdravo, mada jeste čudo što nema dijabetes. Mekano odbojno telo (zamišljala je da podseća na testo) ispod odeće, nikad izloženo javnosti. On nije muževan muškarac. Kad ju je ugledao, osmehnuo se i pridigao sa stolice. Rekao je: „*Guten Tag, gnädiges Fräulein*“,⁵ i pokazao na stolicu pored sebe. Laskavac koji je sedeo na njoj odmah je skočio i otišao.

„*Unsere Englische Freundin*“,⁶ rekao je plavuši. Ona je polako izduvala dim, pogledala je bez imalo zanimanja i konačno je pozdravila: „*Guten Tag*.“ Berlinka.

Spustila je tašnu, tešku zbog onoga što je imala u njoj, na pod pored stolice i naručila *Schokolade*. On je zahtevao da proba *Pflaumen Streusel*.⁷

„*Es regnet*“, primetila je samo da bi rekla nešto. „Pada kiša.“

„Da, pada kiša“, kazao je s teškim naglaskom. Nasmejao se, zadovoljan svojim izgovorom. I svi ostali za stolom su se nasmejali. „*Bravo*“, reče neko. „*Sehr gutes Englisch*.“⁸ Bio je dobro raspoložen, razgaljeno se osmehivao i kuckao kažiprstom po usnama, kao da sluša neku melodiju u glavi.

Streusel je bio izvrstan.

„*Entschuldigung*“,⁹ promrmljala je, pružila ruku u tašnu i posegnula za maramicom. Obrubljena čipkom i s monogramom s njenim inicijalima UBT – rođendanski poklon od Pami. Učtivo je obrisala mrvice s usana pa se sagla da vrati maramicu u tašnu i uzme teški predmet sakriven u njoj. Očev stari službeni revolver iz Prvog svetskog rata, vebli mark V.

⁵ Nem.: Dobar dan, uvažena gospođice. (Prim. prev.)

⁶ Nem.: Naša prijateljica Engleskinja. (Prim. prev.)

⁷ Kolač sa šljivama. (Prim. prev.)

⁸ Nem.: Veoma dobar engleski. (Prim. prev.)

⁹ Nem.: Izvinite. (Prim. prev.)

Pokret uvežbavan stotinu puta. Jedan hitac. Sve je u brzini, ali ipak je usledio jedan trenutak, mehur što lebdi u vremenu nakon što je izvadila revolver i naciljala ga u njegovo srce, kad je izgledalo kao da je sve stalo.

„*Führer*“, rekla je, razbivši čini. „*Für Sie.*“¹⁰

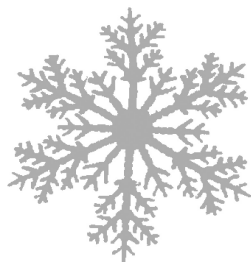
Za stolom su izvukli pištolje iz futrola i uperili ih u nju. Jedan udah. Jedan pucanj.

Ursula povuče okidač.

Zavlada tama.

¹⁰ Nem.: Za njih. (Prim. prev.)

Sneg

11. februar 1910.

Ledeni nalet vazduha, studeno strujanje na tek ogoljenoj koži. Bez upozorenja se našla izvan poznatog, a mokri tropski svet na koji je navikla nenadano je ispario. Izložena elementima. Kozica bez oklopa, orah bez ljuske.

Bez vazduha. Čitav svet se sveo na ovo. Jedan dah.

Majušna pluća, kao krila vilinog konjica, koja ne uspevaju da se nadimaju u nepoznatoj atmosferi. Bez vazduha u zagušenom dušniku. Zujanje hiljadu pčela u malom izvijenom biseru uva.

Strava. Devojčica koja se davi, ptic što pada.

„Trebalo bi da doktor Felous bude ovde“, zakukala je Silvija. „Zašto još nije došao? Gde je on?“ Velike graške znoja nalik rosnim biserima na njenoj koži, konj koji se bliži cilju trke. Kamin u spavaćoj sobi potpaljen kao brodska peć. Debele brokatne zavese navučene protiv neprijatelja, noći. Crnog slepog miša.

„Čovek mora da se zaglavio u snegu, sigurno jeste, gospoja. Napolju je strašno. Drum je neprohodan.“

Silvija i Bridžet su same u nevolji. Sobarica Alis otišla je da obiđe bolesnu majku, a Hju, naravno, juri svoju neuhvatljivu sestru Izobel *à Paris*. Silvija nije želela da zove gospođu Glover, koja je u svojoj tavanskoj sobi hrkala kao svinja dok traži tartufe. Silvija je zamišljala da će držati uzde kao stariji vodnik na paradnom terenu. Beba je poranila. Silvija je očekivala da će kasniti kao i prethodne. I najbolji naum se izjalovi.

„O, gospoja“, zakuka Bridžet iznenada, „sva je poplavila, jeste bogami.“

„Devojčica?“

„Pupčana vrpca joj se obavila oko vrata. O, Marijo, majko božja. Zadavljena, mala sirotica.“

„Ne diše? Daj da je vidim. Moramo da učinimo nešto. Šta možemo da uradimo?“

„O, gospoja Tod, umrla je. Mrtva pre nego što je dobila priliku da živi. Mnogo, mnogo mi je žao. Ona je sad sigurno anđelak u raju. O, volela bi' da je gospon Tod tu. Mnogo mi je žao. Treba li da probudim gospođu Glover?“

Majušno srce. Bespomoćno srculence što mahnito bije. Zaustavilo se iznenada kao ptica koja padne s neba. Jedan hitac. Zavlada tama.

Sneg

11. februar 1910.

„Za ime boga, curo, prestani da juriš okolo kao muva bez „Zaglave i donesi malo vruće vode i peškire. Zar baš ništa ne znaš? Jesi li rasla u šumi?“

„Izvin’te, gospon.“ Bridžet se naklonila u znak izvinjenja kao da je doktor Felous plemić.

„Devojčica, doktore Felouse? Mogu li da je vidim?“

„Da, gospođo Tod, lep zdrav devojčurak.“ Silvija je pomislila kako doktor Felous preteruje s tim tepanjem. On nije srdačan čovek ni kad je najbolje volje. Kao da misli da pacijenti, a pogotovo njihovi izlazi i ulazi, postoje samo da bi ga srdili.

„Mogla je da umre zbog pupčane vrpce omotane oko vrata. Stigao sam u *Lisičje čoše* u poslednjem trenutku. Doslovno.“ Doktor je podigao hirurške makaze da im se Silvija podivi. Male su, zgodne i oštri vrhovi se izvijaju pri kraju. „Sec-sec“, rekao je. Silvija je zapamtila, maglovito s obzirom na iscrpljenost i ono što je dovelo do nje, da treba da kupi iste takve ako joj zatrebaju za sličan hitan slučaj. (Što je malo verovatno, istina.) Ili nož, dobar oštar nož koji će uvek nositi uz sebe, kao ona devojka iz razbojničke družine u *Snežnoj kraljici*.

„Imate sreće što sam došao na vreme“, nastavljao je doktor Felous. „Pre nego što sneg zaveje drumove. Zvao sam gospođu Hadok, babicu, ali mislim da se zaglavila negde izvan Šalfont Sent Pitera.“

„Gospođu *Hadok*?¹¹“, pitala je Silvija mršteći se. Bridžet se glasno nasmejala pa brzo promrsila: „Izvin’te, izvin’te, gospon.“ Silvija je posumnjala da su obe na granici hysterije. Nije ni čudo.

„Irska seljanka“, promrmlja doktor Felous.

„Bridžet je samo kuhinjska pomoćnica, a i sama je dete. Veoma sam joj zahvalna. Sve se dogodilo veoma brzo.“ Silvija je poželela da bude sama, nikad nije bila sama. „Pretpostavljam da ćete morati da ostanete do jutra, doktore“, rekla je nerado.

„Pa da, izgleda da ću morati“, odgovorio je jednako nevoljno.

Silvija je uzdahnula i predložila mu da se posluži bren-dijem u kuhinji. Možda i da se okrepi s malo šunke i kiselih krastavčića. „Bridžet će se postarati za vas.“ Htela je da ga se otarasi. Porodio ju je sva tri (tri!) puta i nije joj nimalo drag. Samo bi muž trebalo da vidi ono čega se on nagledao. Grubo je pipkao njene najosetljivije i najskrovitije delove tela i boc-kao ih svojim instrumentima. (Ipak, da li bi više volela da je porađa babica po imenu gospođa Hadok?) Doktori za žene morali bi da budu ženskog pola. Teško da će se to ikada desiti.

Doktor Felous se zadržao, pevušeći i zamuckujući, kako bi nadgledao zajapurenu Bridžet dok je prala i povijala novorođenče. Bridžet je najstarija od sedmoro dece, ume da povije bebu. Ima četrnaest godina, deset manje od Silvije. Kad je Silvija bila njenih godina, još je nosila kratke suknje i obožavala svog ponija Tifina. Pojma nije imala odakle bebe

¹¹ *Haddock* – vrsta bakalara zvana vahnja. (Prim. prev.)

dolaze, a nije bila ništa upućenija ni prve bračne noći. Njena majka Loti jeste natuknula ponešto, ali nije se odvažila da govori o telesnim pojedinostima. Tajanstveni bračni odnosi između muškarca i žene kao da su podrazumevali i ševe što lete u svitanje. Loti je bila uzdržana žena. Neki bi rekli narkoleptična. Njen muž, Silvijin otac Levelin Beresford, bio je slikar poznat među plemstvom, ali ne i boem. Nije bilo golotinje ni razvrata u njegovom domaćinstvu. Naslikao je kraljicu Aleksandru dok je još bila princeza. Rekao je da je veoma prijatna.

Živeli su u lepoj kući u Mejferu, a Tifin je bio u štali blizu Hajd parka. Silvija se u mračnim trenucima razvedravala tako što je zamišljala da se vratila u bezbrižnu prošlost, da propisno sedi na ženskom sedlu na Tifinovim širokim leđima, da kaskaju niz Roten rou vedrim prolećnim jutrima pod razlistalim krošnjama.

„Šta kažete na malo toplog čaja i lepu krišku hleba s maslacem, gospoja Tod?“, pitala ju je Bridžet.

„To bi bilo divno, Bridžet.“

Napokon joj je pružila bebu umotanu kao faraonska mumija. Silvija je nežno pomilovala obrašćić boje breskve i rekla: „Zdravo, malecka.“ Doktor Felous se okrenuo da ne gleda takvo sladunjavo ispoljavanje ljubavi. Da je po njegovom, sva deca bi bila odgajena u novoj Sparti.

„Pa, možda lagan obrok ne bi škodio“, rekao je. „Imate li kojim slučajem malo onog izvrsnog ukiseljenog povrća u umaku od senfa koje gospođa Glover pravi?“

Četiri doba ispunjavaju godinu¹²

¹² Početak pesme *Ljudska doba* Džona Kitsa. (Prim. prev.)

11. februar 1910.

Silviju je probudio jarki sunčev zrak koji se probijao kroz zavese kao blistavi srebrni mač. Mlitavo je ležala u kašmiru i čipki kad je gospođa Glover ušla u sobu, ponosno noseći ogromni poslužavnik s doručkom. Izgleda da samo važni događaji mogu izvući gospođu Glover iz njene jazine. Jedna poluzaleđena visibaba stajala je u uskoj vazi na poslužavniku. „O, visibaba!“, reče Silvija. „Prvi cvet koji podiže sirotu glavicu iznad zemlje. Kakva hrabrost!“

Gospođa Glover nije verovala da je cveće kadro za hrabrost ili bilo kakvu karakternu osobinu, bila ona pohvalna ili ne. Ona je udovica koja je došla u *Lisičje čoše* pre samo nekoliko nedelja. Pre nje je kao kuvarica radila Meri, prilično nemarna žena kojoj je pečenje zagorevalo. Hrana gospođe Glover često je bila gotovo živa. U imućnom domaćinstvu u kome je Silvija odrasla, oslovljavali su žene koje spremaju obroke s „kuvarice“, ali ova nova je volela da je zovu „gospođa Glover“. Tako se osećala kao da je nezamenljiva. Silvija ju je tvrdoglavo u sebi i dalje zvala „kuvarica“.

„Hvala, kuvarice.“ Žena je polako zatreptala kao gušter. „Gospođo Glover“, ispravila se.

Ova je spustila poslužavnik na krevet i razgrnula zavese. Svetlost je bila izuzetno jarka, crni slepi miš je poražen.

„Mnogo je jarko“, primeti Silvija, zaklonivši oči.

„Koliko snega“, reče gospođa Glover i odmahnu glavom zadivljeno ili pak zgađeno. Nikad se nije znalo s njom.

„Gde je doktor Felous?“

„Pozvali su ga zbog hitnog slučaja. Bik je izgazio jednog zemljoradnika.“

„Kako je to užasno.“

„Došlo je nekoliko muškaraca iz sela ne bi li izvukli automobil, ali na kraju je moj Džordž morao da ga odvede.“

„Ah“, promrsi Silvija kao da je iznenada shvatila nešto što joj nije bilo jasno.

„A to nazivaju konjskim snagama.“ Gospođa Glover frknu slično biku. „Eto šta se dešava kad se oslanjate na nedavno izumljene mašine.“

„Hm“, promrmljala je Silvija jer nije htela da se složi s tako vatrenim stavom. Iznenadila se što pre odlaska nije pregledao ni nju ni bebu.

„Obišao vas je, ali spavali ste“, rekla je gospođa Glover. Silvija se nekad pitala čita li ta žena misli. Zaista strašna pomisao.

„Najpre je doručkovao“, dodala je s odobravanjem koliko i neodobravanjem. „Tog čoveka apetit dobro služi, u to nema sumnje.“

„Mogla bih da pojedem konja.“ Silvija se nasmejala. Naravno da ne bi mogla. Načas se setila Tifina. Podigla je srebrni escajg, težak poput oružja, spremna da navali na začinjene bubrege. „Izvršno“, rekla je (jesu li?), ali gospođa Glover je već gledala bebu u kolevci. („Debeljuškasta kao prasnice koje sisa.“) Silvija se načas zapitala je li gospođa Hadok i dalje zaglavljena negde izvan Šalfont Sent Pitera.

„Čula sam da beba umalo nije umrla“, rekla je gospođa Glover.

„Pa...“, počela je Silvija. Tako tanka nit između života i smrti. Njen se otac, priznati portretista, okliznuo na isfahanski ćilim na odmorištu na spratu pošto je te večeri popio čašu dobrog konjaka. Sutradan ujutru su ga pronašli mrtvog u podnožju stepenica. Niko nije čuo da je pao ili kriknuo. Upravo je počeo portret grofa od Balfura. Nikad završen. Jasno.

Kasnije se ispostavilo da je bio veći rasipnik nego što su njegova žena i ćerka mislile. Kradomični kockar, dugovi po celom gradu. Nije se obezbedio za iznenadnu smrt i uskoro su se izvršitelji vrzmali po njihovoj lepoj kući u Mejferu. Kući od karata, kako se ispostavilo. Morale su da prodaju Tifina, što je Silviji slomilo srce. Patila je više nego za ocem.

„Mislila sam da su mu žene jedini porok“, rekla je njena majka i načas sela na sanduk kao da pozira za pijetu.

Utonule su u dostojanstveno siromaštvo kakvo priliči plemstvu. Silvijina majka je ubledela i postala nezanimljiva, ševe više nisu letele visoko nad njom dok je kopnila, izjedana sušicom. Sedamnaestogodišnju Silviju je muškarac koga je upoznala na poštanskom šalteru spasao sudbine slikarskog modela. Hju. Zvezda u usponu u cvetajućem svetu bankarstva. Oličenje buržoaskog ugleda. Šta bi više lepa ali siromašna devojka mogla da poželi?

Loti je umrla uz mnogo manje drame nego što su očekivali, a Hju i Silvija su se venčali na nevestin osamnaesti rođendan. („Eto“, rekao je Hju, „sad nikad nećeš zaboraviti našu godišnjicu braka.“) Proveli su medeni mesec u Francuskoj, divnih *quinzaine*¹³ u Dovilu, pre nego što su se smestili u polururalnoj idili blizu Bikonsfilda u kući koja je pomalo

¹³ Franc.: razdoblje od petnaest dana. (Prim. prev.)

podsećala na Latjenov stil. Imala je sve što bi neko mogao da poželi – veliku kuhinju, salon za primanje s panoramskim prozorima što gledaju na travnjak, lep porodični dnevni boravak i nekoliko spavaćih soba koje su čekale da ih ispune decom. U zadnjem delu kuće čak je bila jedna mala soba koju Hju može da koristi kao radnu. „Ah, moje mesto za prepuštanje mislima“, nasmejao se.

Bila je neupadljivo udaljena od sličnih kuća. Tu su bili i livada, gaj i potok koji je žuborio kroz šumarak sa zvončićima. Železnička stanica nalazila im se gotovo ispred nosa te je Hju mogao da se nađe za svojim bankarskim stolom za manje od jednog sata.

„Uspavana dolina“, nasmejao se Hju dok je kavaljerski prenosio Silviju preko praga. Kuća je bila prilično skromna (ni prineti onoj u Mejferu), ali ipak malo iznad njihovih mogućnosti, novčana nesmotrenost koja je iznenadila oboje.

„Trebalo bi da kući nadenemo ime“, rekao je Hju. „Lovori, borovi, brestovi.“

„Nemamo ništa od toga u vrtu“, istakla je Silvija. Stajali su pred panoramskim prozorima tek kupljene kuće i gledali u izdžikljali travnjak. „Moramo da unajmimo baštovana“, primetio je Hju. Kuća je bila toliko prazna da je odjekivala. Još je nisu ispunili Voasijevim ćilimima, Morisovim zavesama, presvlakama i jastucima i svim ostalim estetskim kućevnim zadovoljstvima dvadesetog veka. Silvija bi radije živela u *Libertiju* nego u ovom bračnom domu koji tek treba da dobije ime.

„Zelena jutra, lep pogled, sunčana livada?“, predlagao je Hju, prebacivši ruku ženi oko struka.

„Ne.“

Prethodni vlasnik njihove neimenovane kuće prodao ju je i otišao u Italiju. „Zamisli“, rekla je Silvija sanjivo. Bila je u Italiji kao mlađa, obišla je više gradova s ocem dok joj je majka zbog pluća bila u Istbornu.

„Puno Italijana“, rekao je Hju s neodobravanjem.

„Naravno, u tome i jeste čar“, odgovorila je i izvukla se iz muževljevog zagrljaja.

„Zabati, Seosko domaćinstvo?“

„Prestani“, reče Silvija.

Jedna lisica je izašla iz grmlja i prešla travnjak. „O, pogledaj“, uzviknu Silvija. „Kako pitomo izgleda, mora da je navikla da kuća bude prazna.“

„Nadajmo se da je ovdašnji lovci ne prate u stopu“, odgovorio je Hju. „Mršava životinja.“

„Ženka je. Ima mlade, vidi joj se po sisama.“

Hju je zatrepao što se donedavna devica tako otvoreno izražava. (Čovek pretpostavlja. Čovek se nada.)

„Vidi“, prošaputala je Silvija. Dva mladunčeta iskočila su iz trave i stala da se prevrću jedno preko drugog u igri.

„Kakva slatka stvorenjca.“

„Neki bi možda rekli štetočine.“

„Možda one *nas* doživljavaju kao štetočine“, istakla je Silvija. „Lisičje ćoške – tako bi trebalo da nazovemo kuću. Niko drugi nema kuću s takvim imenom, a nije li svrha upravo u tome?“

„Stvarno?“, pitao je Hju sumnjičavo. „To je pomalo bleskasto, zar ne? Zvuči kao priča za decu. *Kuća na Lisičjem ćošku*.“

„Malo šašavosti ne škodi.“

„Mada ako ćemo da budemo precizni, može li kuća da bude ćoške?“, zanimalo je Hjua. „Nije li kuća *na* ćošku?“

Dakle, ovo je brak, pomislila je Silvija.

Dvoje male dece obazrivo je provirilo u sobu. „Tu ste“, pozdravila ih je Silvija, osmehujući se. „Morise, Pamela, dođite da se upoznate sa sestricom.“

Oprezno su prišli kolevci kao da nisu sigurni šta bi moglo biti u njoj. Silvija se setila da se slično osećala dok je gledala očevo telo u kitnjastom sanduku od hrastovine i mesinga (koji su velikodušno platili neki članovi Kraljevske akademije). A možda su se deca ustezala zbog gospođe Glover.

„Još jedna devojčica“, rekao je petogodišnji Moris natmureno. On je dve godine stariji od Pamele i glava porodice u Hjuovom odsustvu. „Otputovao je poslom“, govorila je Silvija iako je zapravo pohitao preko Lamanša ne bi li izbavio budalastu najmlađu sestru iz ralja oženjenog čoveka s kojim je pobjegla u Pariz.

Moris je prstom ubo bebino lice. Ona se probudila i uplašeno zaplakala. Gospođa Glover je Morisu zavrnila uvo. Silvija se lecnula, ali Moris je stočki podneo bol. Pomislila je kako će zaista morati da porazgovara s gospođom Glover čim malo ojača.

„Kako ćete je nazvati?“, pitala je kuvarica.

„Ursula“, odgovorila je Silvija. „Nazvaću je Ursula. To znači medvedica.“

Gospođa Glover je klimnula glavom, ne rekavši šta misli o tome. Srednja klasa ima svoja pravila. Njen snažni sin nosi obično ime Džordž. „I posta ratar,¹⁴ od Grka“, ako je verovati svešteniku koji ga je krstio. Džordž je zaista postao orač na obližnjem imanju *Etringam hol*, kao da mu je ime odredilo sudbinu. Mada gospođa Glover nije mnogo razmišljala o sudbini. Kao ni o Grcima, kad smo već kod toga.

¹⁴ Prva knjiga Mojsijeva 4, 20. (Prim. prev.)

„Pa, moram da idem“, rekla je gospođa Glover. „Za ručak ćete dobiti lepu pitu s mesom. I egipatski kolač da se zasladite.“

Silvija pojma nije imala šta je egipatski kolač. Zamislila je piramide.

„Morate da povratite snagu“, dodala je kuvarica.

„Tako je“, složila se Silvija. „Verovatno bi iz istog razloga trebalo da podojim Ursulu.“ Ozlovoljila se zbog nevidljivog uzvičnika na kraju rečenice. Nije znala zašto to čini, ali često je hvatala sebe kako se gospođi Glover obraća preterano veselim glasom, kao da pokušava da povrati svojevrsnu prirodnu ravnotežu radosti u svetu.

Kuvarica se blago stresla pri pogledu na Silvijine blede grudi prošarane plavim venama koje su bujale ispod lepršavog čipkastog penjoara. Brzo je izvela decu iz sobe. „Kaša“, saopštila im je sumorno.

„Bog je sigurno hteo da se ova beba vrati“, rekla je Bridžet kad joj je malo kasnije donela šolju u kojoj se pušila goveđa supa.

„Izmereni smo“, odgovorila je Silvija, „i našli se teški.“¹⁵

„Ovog puta“, odvrati Bridžet.

¹⁵ „Tekel, izmjerjen si na mjerilima i našao si se lak.“ Knjiga proroka Danila 5, 27; znači da je otkriveno kako je kriv. (Prim. prev.)

Maj 1910.

Telegram“, rekao je Hju, neočekivano ušavši u dečju sobu i trgavši Silviju iz prijatnog dremeža u koji je upala dok je dojila Ursulu. Brzo se pokrila i pitala: „Telegram? Je li neko umro?“, zato što je Hjuovo lice nagoveštavalo da se dogodila nekakva katastrofa.

„Iz Vizbadena.“

„Ah“, otpuhnu Silvija. „Dakle, Izi se porodila.“

„Samo da taj nitkov nije oženjen“, kazao je Hju. „Mogao je da napravi časnu ženu od moje sestre.“

„Časna žena?“, ponovila je Silvija zamišljeno. „Postoji li tako nešto?“ (Zar je to izgovorila naglas?) „Uostalom, *premlada* je za brak.“

Hju se namrštio. Tako je izgledao lepše. „Samo je dve godine mlađa nego što si ti bila kad si se udala za mene“, istakao je.

„Ali ipak nekako mnogo starija“, promrmljala je. „Je li sve u redu? Je li beba dobro?“

Ispostavilo se da je Izi već bila primetno *enceinte* kad ju je Hju pronašao i dovukao je iz Pariza vozom pa brodom preko Lamanša. Adelejd, njihova majka, rekla je kako bi joj bilo draže

da su Izi oteli trgovci belim robljem nego što se tako radosno prepustila razvratu. Silviji je pomisao na trgovinu belim robljem bila prilično privlačna – zamislila je kako je odnosi pustinjaski šaik na arapskom pastuvu, potom kako leži na divanu s mnoštvom jastuka, obučena u svilu i pokrivena velovima, jede ušćereno voće i pijucka šerbet dok sluša žuborenje potočića i fontana. (Nagađala je da nije baš tako.) Harem joj je delovao kao nadasve dobra zamisao – žene dele breme bračnih dužnosti i ostalo.

Adelejd, nepokolebljivih viktorijanskih nazora, doslovno je zabravila vrata kad je videla ćerkin stomak i otpremila je natrag preko Lamanša da u inostranstvu nosi svoju sramotu. Bebu će dati na usvajanje čim to bude moguće. „Ugledni nemački bračni par koji ne može da ima decu“, objasnila je Adelejd. („Zar nikad nećemo čuti ništa o detetu?“, iznenadila se Silvija. „Zaista se nadam da nećemo“, odgovorila je Adelejd.) Izi su poslali u Švajcarsku da završi žensku školu, iako je izgledalo da ju je ona već završila – na više načina.

„Dečak“, rekao je Hju, mašući telegramom kao zastavom. „Zdrav i tako dalje.“

Proticalo je Ursulino prvo proleće. Ležala je u kolicima ispod bukve i gledala šare koje je svetlost pravila na krhkom zelenom lišću dok je povetarac njihao grane. Grane su bile ruke, a lišće šake. Drvo je plesalo za nju. *Ljulja se, ljulja bebica*, pevušila joj je Silvija, *ispod krošnje*.

Imala sam mali morski oraščić, pevala je Pamela šušajući, *rađao je samo kruške zlatne*.

Mali zec se vrteo s krova kolica. Sunčeva svetlost odbijala se od njegove srebrne kože. Zec koji sedi u košarici svojevremeno je ukrašavao vrh Silvijine zvečke. A zvečka je, baš kao i Silvijino detinjstvo, odavno nestala.

Gole grane, pupoljci, lišće – svet je promicao pred Ursulinim očima. Upoznavala ga je. Prvi put je videla smenu godišnjih doba. Rođena je kad je zima već bila na izmaku i usledilo je naglo obećanje proleća, bujanje pupoljaka, a potom dokona letnja vrelina, jesenja vlaga i pečurke. Videla je sve ispod sputavajućeg okvira krova kolica. Da ne govorimo o donekle nasumičnim ukrasima koje je svako godišnje doba nosilo – sunce, oblaci, ptice, slamena lopta za kriket koja je nečujno proletela u luku, jedna-dve duge, kiša češće nego što je želela. (Nekad nisu mnogo žurili da je sklone s kiše.)

Jednom je čak videla zvezde i mesec koji izlazi – što je bilo zapanjujuće koliko i užasavajuće – pošto su je jedne jesenje večeri zaboravili napolju. Bridžet je strogo ukorena. Kolica su bila napolju bez obzira na vremenske prilike zato što je Silvija od majke nasledila opčinjenost svežim vazduhom. Loti je kao mlađa neko vreme bila u jednom švajcarskom sanatorijumu, gde je provodila dane uvijena u ćebe na terasi odakle je spokojno gledala snežne alpske vrhove.

S bukve je lišće opadalo i vijorilo se poput bronzanih papira, ispunjavajući nebo nad njenom glavom. Jednog veoma vetrovitog novembarskog dana odnekud se pojavila preteća prilika i zavrila u kolica. Moris se kreveljio, pevušio „gu, gu, gu“ i štapom bockao ćebe. „Glupa beba“, rekao je pa stao da je zatrpava mekim lišćem. Ponovo je zadremala ispod novog pokrivača od lišća kad je nečija ruka iznenada udarila Morisa po glavi. Uzviknuo je: „Jao!“ i nestao. Srebrni zec se vrteo i vrteo. Par krupnih šaka izvadio ju je iz kolica i Hju je rekao: „Evo je“, kao da je bila izgubljena.

„Kao jež u zimskom snu“, rekao je Silviji.

„Jadničko“, nasmejala se ona.

Zima je ponovo došla. Bila joj je poznata jer ju je već videla.

Jun 1914.

Ursula je bez daljih nezgoda dočekala peto leto. Silvija je odahnula jer je beba uprkos zastrašujućem dolasku na svet (ili možda zahvaljujući tome) izrasla u dete uravnoteženog izgleda zahvaljujući majčinom strogom vaspitanju (ili možda uprkos tome). Ursula nije previše razmišljala, kao što je nekad radila Pamela, niti je razmišljala premalo, što je bila Morisova sklonost.

Mali vojnik, pomislila je Silvija dok je gledala Ursulu kako maršira plažom iza Morisa i Pamele. Kako majušno izgledaju – oni *jesu* mali, znala je to – ali nekad bi je iznenadila silina osećanja prema deci. Najmanja i najnovija prinova Edvard ležao je u korpi na pesku pored nje. Još nije naučio da pravi veliku štetu.

Iznajmili su kuću u Kornvolu na jedan mesec. Hju je ostao s njima prve nedelje, a Bridžet sve četiri. Njih dve su zajedno izlazile na kraj s kuvanjem (prilično loše) pošto je Silvija dala gospođi Glover slobodne dane da bi otišla u Salford kod sestre kojoj je sin umro od difterije. Silvija je odahnula dok je

stajala na peronu i gledala kako kuvaričina široka leđa nestaju u vozu. „Nisi morala da je ispratiš“, rekao je Hju.

„Zadovoljstvo mi je da gledam kako odlazi“, odgovorila je.

Vruće sunce, jak morski vetar i tvrd nepoznat krevet na kojem je Silvija cele noći ležala bez uznemiravanja. Kupovale su pite s mesom, pržene krompiriće i kolače s jabukama pa jele na ćilimu na pesku, leđima naslonjene na stene. Iznajmljivanje kolibe na plaži rešilo je nezgodno pitanje dojenja u javnosti. Ponekad su Bridžet i Silvija izuvale čizme i hrabro uranjale nožne prste u vodu, a nekad bi sedele na pesku pod ogromnim suncobranima i čitale. Silvija je čitala Konrada, a Bridžet je dala *Džejn Ejr* pošto se ova nije setila da ponese neki od svojih uzbudljivih gotskih ljubavnih romana. Pokazalo se da je Bridžet vatrena čitateljka koja je često užasnuto cikala, zgađeno ciktala i na kraju se oduševljavala. Pored toga je *Tajni agent* delovao suvoparno.

Bridžet je devojka s kopna i mnogo se sekirala zbog plime i oseke pošto nije mogla da shvati njihovu predvidljivost. „Menja se pomalo svakog dana“, objasnila joj je Silvija strpljivo.

„Ali zbog čega, zaboga?“, pitala je zbunjena Bridžet.

„Pa...“ Silvija nije imala pojma. „A zašto da ne?“, odvratila je odlučno.

Deca su mrežicama hvatala ribice u baricama između stena na drugom kraju plaže i sad su pošla natrag. Pamela i Ursula su se zaustavile na polovini puta da bi gacale po plićaku, a Moris je ubrzao pa potrčao prema Silviji. Bacio se u pesak, podigavši oblak oko sebe. Držao je malog raka za klišta. Bridžet je uplašeno ciknula kad ga je videla.